

פרשיית השבוע

חגזין להגות והסברה יהודית

פרשת כי-תשא

תשפ"א

גיליון מס' 527

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

ולכן מצפים אנו להשבת. משתוקקים אליה. בדיוק כמו לבן-הזוג.

לפני החתונה מדברים מדריכי-החתנים ברמה של "איך נסדר" (כמו למשל אם מגיע ג'וק סורר...); אבל לאחריה מדברים על משהו עמוק יותר. פנימי. לבבי. לא רק "איך לא נפריע לבן-הזוג". אלא נוצרים - ברבות הימים - יחסים לבביים של קרבה, אחווה ורעות ונתינה אינסופית הנובעת מהרגשות אלו.

בדיוק כך היא היחס לשבת-קודש.

ולמה? למה לא מצינו כל מסירות-הלב הזו לפני מצוות תפילין או לימוד תורה או נטילת לולב? מה באמת פשרה?

אולם מי שמתבונן בדברי חז"ל הקדושים מגלה, כי הבחינה של שבת היא בחינה של "בן זוגך" של עם ישראל. ועל כן האמוראים ביקשו: "בואי כלה, בואי כלה". כלומר: אין כאן מועד אלא יחס של "אישיות" כלפי השבת. הננו מדברים אל השבת כדבר אישי אל רעהו, ומבקשים אותה בכל לב.

ומכאן נובע כל עניין ה"קשר" להשבת. משל למה הדבר דומה? בני-זוג שלא יביעו רחשי אהבה אין זה חיים נאותים, שכן ביניהם צריכה לשרור אהבה אחווה ורעות. עניין של כימיה וקשר נפשי ולבבי.

בואי כלה..

ושמרו בני ישראל את השבת. עוד ירצה על דרך אומרו (בראשית ל"ז י"א) ואביו שמר את הדבר פירוש ממתין ומצפה מתי יבא, והכונה בזה לצוות שלא יהיה השבת כדבר טורח לצד מניעת מלאכת הרצון ומצוא החפץ אלא צריכין לשמוח בו בשלימות הרצון וחפץ בדבר ותמיד יהיה ממתין ומצפה מתי יבוא.. (שמות לא, טז ובאור החיים שם)

שבת-קודש, יומא דנשמתא, איננה רק יום או מועד. יש בה גם הרבה עניין של "והכינו" ועולם של השתוקקות ותשוקה טרם בואה. האמוראים היו עומדים בפניא דמעלי שבתא ומתחננים: "בואי שבת מלכתא" לאחר הרחיצה בחמין (גמרא שבת קיט, א). היו גם שבחרו כבר מיום ראשון בשוק בהמה ואמרו "זו לשבת" (גמרא ביצה טז, א). השבת-מלכתא עטופה בהמיית-לב, געגועים גדולים של כל יהודי אליה. "ושמר".

והנחילנו ה' אלוקינו שבת קדשך' (תפילת השבת). ויש להבין הלא

הקב"ה כבר נתנו לנו את השבת כ"מתנה טובה" (שבת י, ב) ומדוע אנו מבקשים שינחילנה לנו שוב? ברם, הכוונה, שאנחנו מבקשים שהשבת תהיה בגדר "נחלה" - ירושה של נכסי דלא-ניידי, שכך תעבור מדור לדור, מאב לבן עד סוף כל הדורות" ('זבח משפחה')

נועם הנשמות

פרקי ערגה לשבת קדש

הפנקסו של מחנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

פחד פינת חרדה!

הרה"ג רבי יחיאל פליסקין

ראש מכון 'שתולים' לנוער

ישנן כמה תחנות מאד חשובות בחיים של הילדים, שכמעט כל הורה מרגיש פחד מסוים כלפיהם, למשל:

כאשר הילד מסיים תלמוד תורה - יש פחד שמא לא יתקבל לישיבה טובה.

אם הבת 'מתנדנדת' בסמינר - יש פחד שמא יוציאו אותה ממנו.

כאשר הילדים מתקרבים לשידוכים - יש פחד שמא לא יקבלו שידוך טוב.

הפחדים האלו הם מובנים, ובמידה מסוימת אפילו מועילים. משום שהם דוחפים אותנו ובעיקר את הילדים עצמם, להשקיע יותר בלימודים ובתדמית חיובית לקראת תקופות אלו.

אבל: לפעמים ה'פחדים' הופכים ל'חרדות', ואז במקום להועיל הם משבשים את החיים.

לאחרונה קראתי סיפור שפרסם הרב נח פלאי, ואני מצטט אותו בקיצור:

יצחק לומד בישיבה גדולה מצוינת. ואם תשאלו את בני הישיבה, הם יעידו שמדובר בבחור מצוין. אלא שבבית, הוא מתנהג אחרת: במשך תקופה ארוכה, יצחק סחט את הוריו כספית, באיום שאם לא יביאו לו את הכסף שדרש הוא יעזוב את הישיבה ואת הדת. התפרצות אלימה אחת של הבן יקיר הסתיימה באשפוז של האם, אבל היא כמובן לא פרסמה את הסיבה למצבה הרפואי. במשך זמן ארוך היו ההורים שבוים בידיו של בנם. כשהם ישבו אתי, ניסיתי להסביר להם שהילד חייב לקבל טיפול, ושבמקביל, הם צריכים לעשות הכל כדי למנוע את האלימות שלו, כולל התערבות של גורמי החוק במידת הצורך. האם היתה מוכנה לקבל את

הדברים, אבל האב התעקש שאם הם יעשו משהו הבן עלול לעזוב את הישיבה. ניסיתי להסביר לו שעל תורה כזו נאמר "לא זכה נעשית לו סם המוות", ושאם לא נטפל בזה עכשיו, הבן יתנהג כך גם מול אשתו וילדיו, אך האב נשאר בעמדתו שבכל מקרה הכי חשוב שהבן יישאר בישיבה.

מה אפשר ללמוד מהסיפור?

כל עוד הפחד מעזיבת הבן את הישיבה הוא רק 'פחד' - זה בסדר. כי על פחד אפשר עדיין לשלוט.

לפי נסיבות המקרה, נראה שההורים חייבים בדרגת דחיפות ראשונה - לפנות לגורמים הנכונים כדי לטפל באלימות של בנם, ואם כתוצאה מכך הוא ירצה לעזוב את הישיבה, עליהם להבהיר לו שלדעתם הוא אמור להמשיך בישיבה, ואם יעזוב הוא מסכן את עולמו הרוחני. אבל בסופו של דבר עליהם להבין, שהבחירה היא של הבן. ואם הוא יבחר בכל זאת לעזוב את הישיבה, ההורים יצטרכו להתמודד מול הפחד שלהם, ולהתגבר עליו.

מכיון שסביר להניח שהם לא יצליחו להשתלט על הפחד ביום אחד, יהיה עליהם לעשות עבודת מידות יומיומית של שחרור שליטה, חיזוק האמונה, והסרת החששות מפני 'מה יאמרו'. בסופה של עבודה, הם יוכלו לחיות חיים רגועים, גם אם הילד בחר בבחירה הלא נכונה.

אבל במקרה הזה, יש לאבא 'חרדה' - מכך שהבן יעזוב את הישיבה. כלומר האבא פועל להשארתו בישיבה, לא מתוך שליחות חינוכית, אלא בגלל שהאבא מאוים באופן אישי מהצעד הזה, והוא לא מוכן שזה יקרה בשום אופן שבעולם. ממילא האבא מוכן לעשות ה-כ-ל כדי להשאיר את הבן בישיבה, כולל דברים לא מוסריים בעליל, כמו לטפח בתוך ביתו אדם אלים על גבול העבריינות.

תלמוד

חושג תלמודי אחד

בגדר מצוות "כבוד הכלה"

בגמרא כתובות יח, א: "מעבירין את המת מלפני הכלה. בדברי האחרונים נתבאר כי השורש לדבר הינו דכבוד החיים, של הכלה, עדיף על כבוד המתים."

נאמר כאן בתורף-דברי הגמרא כי ישנה מצוות "כבוד כלה", והוא עניין ליווייה מביתה לחופה, כאשר כבר הרחיב בזה הרמב"ם.

ויש להסביר בדרך חידוד עניינא דכבוד זה, משום דחתן דומה למלך, ומבחינה זו של מלכות איכא גם דינא דכבוד מלכות. והוא שורש עניין זה.

ולאחר עיון קטן, היה נראה להוסיף עוד:

ידוע הוא בשער בת רבים מה שכתב מרן הרב מבריסק זיע"א דמצוות כבוד שבת הינה מצווה ייחודית שמועדה דווקא בערב השבת - ולא בשבת עצמה.

והנה מוצאים אנו כבר באמוראים שמקדימים בע"ש בצורות שונות בכדי לקבל פני "שבת מלכתא" (ב"ק ל, א), היינו שבת המלכה.

ונראה, בהקביל עניינים אלו של שבת מול כלה, שגם מצוות כבוד כלה איננו נוהג אלא רק בליווי של טרם החופה, וכל כי האי מכשירי החופה, ד"כבוד", כאמור בדברי מרן הרב מבריסק זיע"א, אינו אלא בערב האירוע או המועד.

והבן!

הבה ונביא דוגמא נוספת:

למשפחת אהרוני 2 בנות: הגדולה - בת 19, והקטנה - בת 15. בת ה-15 מתחילה לגלות סימני תחילת נשירה. ההורים קיבלו הוראות מיועץ מנוסה: בנוגע לחברות - לא להתערב לה בבחירת החברות שלה, בנושא הלבוש - לומר לה פעם אחת בלבד את דעתם על כל פרט לבוש, ולהשאיר לה את הבחירה. עוד הסביר להם היועץ, שתפקידם העיקרי בעת הזאת הוא לחזק את הקשר האישי עמה, ובכך לשפר את מצבה הרגשי הקשה, שגרם לה לכל הירידה הזו.

אבל למרות שההורים הבינו את ההוראות היטב, בכל זאת הם מוצאים את עצמם מעירים לבת הקטנה פעם אחרי פעם, גם על הלבוש וגם על החברות, דבר שמוביל למתיחות וצעקות, וכמובן שהקשר עמה לא מתחזק אלא להיפך.

כאשר היועץ מנסה לברר עם ההורים מדוע הם לא ממלאים את ההוראות, הוא מבין מתשובתם שהם מפחדים עד מוות מהשידוכים של הגדולה, שהרי אם כולם יראו שאחותה הקטנה מתרועעת עם בנות שוליים ומתלבשת באופן רחובי, זה יזיק לה לשידוכים. מה בעצם קרה כאן? שוב, יש לפנינו מקרה של חרדה, המניעה את ההורים להתנהגות לא מוצדקת.

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

לא תבערו אש..

רבותיי סיפרו לי מעשה מופלא, שאפשר ללמוד ממנו מוסר-השכל גדול עד מאוד.

המדובר היה בתלמיד חכם מופלג, שתורתו מכרזת לפניו, ובכל אשר יעשה יצליח. הסיעתא דשמיא מלווה אותו על כל צעד. למי שמחפש את הסיבה לכך, נספר שמדי יום ביומו מתפנה הת"ח ההוא לסייע לרעייתו בתחומים שונים, ובמיוחד מקניית הצרכים היומיומיים במכולת השכונתית. כאשר הוא מסיים את תפילת שחרית, הוא מתקשר אליה במיוחד, ושואל מה צריך להביא מהמכולת, ונכנס לחנות וקונה לחם, חלב, ביצים, וכל יתר המצרכים. הת"ח אינו חס על כבוד התורה שלו, ומתכופף אל המדפים במכולת על מנת לעזור לאשתו, העסוקה בטיפול בילדים, שלא תצטרך היא לרדת מהבית ולקנות. כבר בכך אפשר לראות את סוד ההצלחה

המלווה אותו בכל פעליו והליכותיו, עד שמקורביו מעידים עליו שבכל מה שהוא נוגע, ניכרת הצלחה רבה. ויהי היום, והת"ח סיים להתפלל והוא מתקשר לאשתו, אבל הטלפון בבית תפוס. הוא מתקשר שנית, ושלישית, והקו עדיין תפוס, ורעייתו אינה מפסיקה את השיחה כדי להשיב לו, ולומר מה היא צריכה היום מהמכולת.

בלית-ברירה עלה הת"ח לביתו, כדי לשאול את אשתו איזה מצרכים להביא. כשנכנס הביתה, הוא פוגש באשתו שעדיין משוחחת בטלפון, ובמקום להעיר לה מדוע לא השיבה לשיחת הטלפון שלו, הוא מאיר לה פנים, ומגיב בנימוס רב. בתוך-כך עולה באפו ריח של שריפה. הוא ניגש למטבח, ורואה שבגלל שאשתו היתה עסוקה בשיחת הטלפון היא לא הרגישה שאחד הסירים שהניחה על הגז, עולה באש, והלהבות כבר החלו לטפס גבוה-גבוה.

שניהם מיהרו עתה לכבות את האש, אלא שמיד לאחר מכן מתברר שאם לא היו מגלים את השריפה, וזו היתה ממשיכה לבעור עוד שניות ספורות, היה עלול להתרחש חלילה אסון גדול, מפני שבצמוד לאש עמדו כמה דוודים, וגם הם היו עלולים להתלקח ולעלות באש, וכל הדירה הייתה נשרפת לגמרי.

רק לאחר שהצליחו לכבות את האש, התנצלה האשה וסיפרה לבעלה שהבת שלהם, שילדה לפני מספר ימים, התקשרה אליה בשאלה דחופה,

'מרוב הדחופות לא שמתי לב שהינך מתקשר אליי', אמרה האשה.

ברור כשמש, אמרו רבותיי למשמע הסיפור, שבגלל שהבעל-הת"ח לא הבעיר את האש בביתו, ולא גער ברעייתו על כך שלא הגיבה לטלפון שלו, סייעו להם מן השמים שהאש לא תבער בביתם, ולא תכלה את הדירה. הרי אם היה מדובר באדם פשוט, הוא היה צועק על אשתו, ואומר לה 'עד שאני רוצה לעזור לך, ולהביא דברים מהמכולת, ומתקשר אלייך לשם כך במיוחד, את לא מגיבה כלל לשיחת הטלפון שלי? וכי כך מתנהגים?! אבל הבעל לא עשה זאת, ובכניסתו הביתה האיר פניו לאשתו (ומיד לאחר מכן התברר שהיא אכן לא היתה אשמה כלל וכלל, בגלל הדחופות של השיחה שהתקבלה מהבת - היולדת) ובזכות זה זכה שדירתם ניצלה מן האש.

מסיפור זה ילמד כל אדם כיצד להתנהג עם רעייתו, ולא יגער בה גם אם הוא חושב שהוא צודק... כי במרבית המקרים יתברר לו שאין כל סיבה לגעור, וגם אם יש סיבה - עליו להתגבר על עצמו, ולחשוב על כל הטובות שהאשה עושה למענו, וכיצד היא מצבו אם חלילה לא היתה ואם הן לו אשה. הוא אכן יתגבר על עצמו.

(מתוך ביטאון 'קול ברמה' - ביטאון שכונת רמת אלחנן, ניסן תשפ"א, בעריכת ידידי סופר הבית היהודי הרב משה-מיכאל צורן הי"ו)

שיחות לילה

שיח יהודי פורה בעבודת ה'

חניין השיכורים

באיצקוביץ'

אבישי פרי: הייתי השנה ב'איצקוביץ' כתום הפורים, לקראת 'קבלת שבת'. וזה בהחלט

הרגיש משהו אחר. לא די בכך שיהודים מכל גוונים-הקשת נקבצו ובאו לכאן - כמידי יום ביומו - הפעם הם גם שוררו יחד בשירה לוהטת וסוחפת במשך דקות ארוכות. הרגשת שם שהלב נפתח לרווחה מזה לזה. בחסות היין - הורגשה האהבת ישראל הנשככת והשופעת.

ראיתי זה לצד זה שתי חסידי ברסלב בעלי-תשובה, שתי ליטאים וגם חסידים וספרדים, מקפצים בעליונות בשירת 'בואי בשלום' בניגון 'והיא שעמדה' מתוך להט ודבקות עצומה, במשך עשר דקות. כמו שאינם יכולים לעצור מלהביע את רחשי ליבם הגועש אהבה לשבת-קודש נועם הנשמות. את הדבוקה הזו ראיתי בעבר בעיקר בכותל המערבי של ליל שבת שמתעטף באחדות ישראל לבורא כל עולמים בשעת. השבת - זמן של 'כנסת ישראל' - איחדה את כולם כמקשה אחת.

הרב יעקב לודמיר: אמת מה נהדר.. ברשותך אוסיף איזו מילה.

אם תמצוי לומר, מצוות משתה היין בחג הפורים הנו חלק מהמצווה הכללית של הרבות אחווה ורעות עליה דיבר - כנודע - בעל ה'מנות הלוי'. שכן כאשר אדם לוגם מיינו ה'מכובדות' שיוצר האגו מתמוססת לה ואת מקומה מחליפה אהבת חברים עמוקה. אין מחיצות של 'אני'. עכשיו, כולם חברים. כולם מחבקים זה את זה. המעיינות היותר-פנימיים מקבלים ביטויים. 'גדולה לגימה שמקרבת'.

המשך אי"ה בשבוע הבא..

לתשומת-ליבכם! מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא תמורה

בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

זוג או פרט

הגר"ח טולידאנו - אב"ד ירושלים

מלווה הלכה

אקטואליה מזווית יהודית

אברהם-ישראל פרידמן

"כבאי" בגיל 5

כשהילד מתחפש לתחפושת "לא-חינוכית" << עלעול בדפי הספר 'דרכו'

אחת הדילמות המעסיקות אותנו כהורים נוגעת בשאלת התחפושות בפורים.

הבן-יקיר משתוקק להתחפש לשוטר או חייל ואנחנו - מטבע הדברים - מהססים. "זה לא חינוכי", יאמרו הורים. "עדיף שיתחפש לגדול הדור". והילד, מפציר שוב ושוב. ואנחנו בשלנו. מתעקשים. הבן מרגיש שהוא הפסיד כי ההורים רצו אחרת.

מבלי לנגוע בשאלות קונקרטיות (כגון אם הילד כבר גדול וכדומה, שזה באמת נושא שטעון אולי ליבון עם אישי-חינוך) דומה כי לעיתים העיסוק הבלתי-פרופורציונאלי בתחפושות הילדים חוטא למטרתו.

הרי ילד בן 5 שמגיע בדרישה מאמא כי הוא רוצה להתחפש ל"כבאי", אין זה אומר שהזאטוט הזה אכן עשה חושבים והוא החליט שזה הכיוון שלו בחיים. אילו כן, מסתבר שהיינו רואים אותו אחרי 15 שנה בתפקיד הכבאי של העיר עם רכב ההצלה האדמדם. מה כן? פשוט מאוד: **בצהריים הוא שיחק עם הכבאית של הפליימוביל, זה מאוד דיבר אליו, והוא נסחף הלאה אחרי דמיונותיו וכבר מבקש להיכנס עמוק יותר פנימה.** אלו עוד משובות-ילדים.

אם ניקח מהילד את התחפושת הזו, לקחנו מהילד משחקי ילדות, והילד ירגיש כי מדכאים את מאווייו הטבעיים לשחק. שהיהדות גורמת לך לפספס. להחמיץ משהו. סוג של דיכוי. ולא היא, כמוכן.

הדרך הפשוטה והנאותה היא דווקא כן - **שהילד יתחפש היום ל"כבאי" ויפליג עם דמיונותיו הלאה.** תנו לו את זה. אחרי שירגיש ש"מיצה" עם הנושא, למחרת, כשכבר ירצין קמעא, יתעסק בדברים רציניים יותר.

ידיד לספסל בית-המדרש, יהודי רב-תבונות, הציע לי לעשות בנחן פשוט: **כמה מאלו שהתחפשו ל"כבאים" ול"חיילים" אכן היו כאלו ברבות השנים?!** התשובה ידועה: אולי אחד. זוהי הנקודה. כלומר: לעיתים הפיכת העכבר להר היא זו שיוצרת את הבעיה בעצמה! לא צריך להתעסק עם משחקי-ילדות ברצינות תהומית.

צדקה בבית פניחה

"ולא יהיה בכס נגף" ו"לכפר על נפשתיכם". שני טעמים מטעימה התורה הקדושה למצוות 'מחצית השקל' הפותחת את פרשתנו.

ובאמת בספר עקידת יצחק תמה מדוע נדרשים שני הטעמים גם יחד למצווה זו. רש"י על - אתר משיב באמת בשני פירושים: "לכפר על נפשתיכם. שלא תנגפו על ידי מנין. דבר אחר לכפר על נפשתיכם, לפי שרמזו להם כאן ג' תרומות.. (שמות ל, טו).

מדברי רש"י אלו נמצינו למדים, כי מצוות הצדקה איננה רק מצווה אלא גם סגולה יש בה - לכפר על בני ישראל. ובאמת כך אנו פוגשים בדברי חז"ל במספר מקומות, וכגון מה שאמרו: "צדקה תציל ממוות", או מה שאמר החכם מכל אדם במשלי: "כופר נפש איש עשרו". זכויות אלו בעצם מלמדות את הידוע לנו שיותר מאשר תורם הנותן לעני - תורם העני לנותן הצדקה.

בפירוש הרא"ש כתב פירוש יפה למה "מחצית השקל" דווקא. וזאת בהיות וצדקה מכפרת על חצי הנפש, וכי נפשו שקל אותה גימטרייה! ואני רוצה להוסיף ולהוסיף נופך משמעותי שייתן לנו אור חדש על העניין:

אנחנו חושבים כי צדקה היא רק כאשר מדובר בעניים. אבל חז"ל כבר לימדו אותנו כי "איזה צדקה בכל עת - זה המפרנס בניו ובנותיו כשהן קטנים". אנחנו צריכים להפנים את המסר הזה שבעצם כל ההשקעה בגידול-הילדים והבאת הפרנסה לבית - הם בגדר "צדקה". זה קורה כל יום שעה - שעה ומדובר בעצם בזכויות רבות מספור שנכנסות למאגר הנצחי שלנו. והנה אני רוצה להמשיך בקו האמור ולהצביע על - כך שבדיוק כמו שבצדקה המסר הוא ש"יותר מאשר עושה בעל-הבית עם העני - עושה העני עם בעל-הבית" - כך בדיוק אמורים הדברים ביחס ל"צדקה" הביתית היומיומית.

אב

מה הוא אומר?

ערב פסח - החג והחינוך, יו"ל ספר 'דרכו' - אסופה חינוכית עשירה ומקורית,

מלווה בלבטים מחיי היום-יום של כולנו ושזורה בזיכרונות אישיים. למעלה מ-50 מאמרים משובחים וייחודיים מקולמוסו הנובע של הרב אברהם י. פרידמן על: המועדים מזווית חינוכית, ימי הישיבה, נוער מתמודד ועוד ועוד.

מומלץ לכל הורה ומחנך!

המהדורה מוגבלת! לפרטים ורכישה: פלא' - 0504116867

דוא"ל - abyisrael@gmail.com